

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารที่มี ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชน*

ปยุตธดา อินทรเทศ** และ สุวิทย์ นิ่มน้อย***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา 4 ประการดังนี้ (1) การกำหนดประเภทของโครงการโดยใช้ระบบบัญชีประเภทโครงการ (2) การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ (3) การบังคับให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และ (4) ความซ้ำซ้อนในการใช้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 100 คน และข้าราชการสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามและสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเด็นปัญหาตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 รวมทั้ง พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กฎกระทรวง และนำประเด็นปัญหาทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และหลักการจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อรวบรวมสาเหตุแห่งปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประเภทของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการที่ต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ฯ ลงวันที่ 24 เมษายน 2555 ยังไม่ครอบคลุมถึงโครงการบางประเภทที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการดูตหายจากแม่น้ำสนามกอล์ฟ โครงการบ่อฝังกลบขยะ โครงการกำจัดขยะติดเชื้อ โครงการเกี่ยวกับระบบป้องกันน้ำท่วม อุตสาหกรรมระเบิดหิน โรงงานผลิตถ่านโค้ก และ ฟาร์มสุกรหรือฟาร์มไก่ขนาดใหญ่ ส่วนหนึ่งพบว่าช่องทางการเพิ่มประเภทโครงการในประกาศฯ มีช่องทางเดียวโดยผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติยังไม่เปิดกว้างเพียงพอ รวมทั้งการคัดค้านจากกลุ่มนายทุนที่เสียผลประโยชน์ ส่วนประเภทโครงการที่อยู่ในประกาศฯ ได้ใช้ช่องว่างของกฎหมายหลีกเลี่ยงการจัดทำรายงานฯ เนื่องจากแม้มีการฝ่าฝืนไม่จัดทำรายงานฯ กฎหมายก็ไม่มีบทลงโทษ (2) การพิจารณารายงานฯของคณะกรรมการผู้ชำนาญการขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน กฎหมายเปิดโอกาสให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการสามารถใช้ดุลพินิจอย่างมาก ทำให้ขั้นตอนการพิจารณาล่าช้าใช้ระยะเวลา มากกว่าที่กฎหมายกำหนด มีการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมและเป็นภาระแก่ประชาชน เมื่อมีการขัดแย้งทางความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการผู้ชำนาญการกับเจ้าของโครงการ กฎหมายไม่ได้กำหนดกลไกหรือระบบแก้ไขข้อขัดแย้งในความคิดเห็นที่แตกต่าง (3) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการผู้ชำนาญการ และพนักงานควบคุมมลพิษ ไม่มีอำนาจยับยั้งหรือระงับโครงการที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในรายงานฯ และ (4) การจัดทำรายงานฯ เพื่อขออนุมัติต่อสำนักงานนโยบายและแผนฯ ก็เป็นการยื่นขออนุญาตก่อสร้างโครงการต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหัวข้อประเด็นที่ซ้ำซ้อน ทำให้เป็นการเพิ่มขึ้นตอนและเป็นภาระแก่ประชาชน

คำสำคัญ: การก่อสร้างอาคาร ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย

* ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

** นักศึกษาปริญญาโท

*** รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ สาขาวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Legal Problems and Obstacles on the Impact of Building Construction on the Environment and Public Health *

Punnada Intarated ** and Suwit Nimnoi ***

Abstract

This research has objectives to study: (1) problems in determining the type of projects using category list system; (2) problems in considering reports of Environment Impact Assessment (EIA) of Specialist Committees; (3) problems in enforcing the compliance with the conditions specified in the report; and (4) problems of duplication of authority among government agencies. The researcher studied from sample group population, comprising 100 government officers of local governing organizations and 20 government officers of the Ministry of Natural Resources and Environment. Research tools consisted of questionnaires and interviews. The researcher collected questionnaires and interviews by himself. The analysis was made by calculating the data to find for mean score, and percentage, and studying from the interviews with the experts on the problematic issues of the Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act, B.E. 2535 (1992), the Building Control Act, B.E. 2522 (1979), as well as Ministerial Regulations concerned. All problem and issues were analyzed by applying concepts, theories and principles, from books, articles, theses and electronic data accessed via the internet, to identify the causes of problems and provide recommendation and guidelines for problem solving.

From the research result, it is found that (1) the Notice of Ministry of Natural Resources and Environment regarding the determination of type and size of project or business required to prepare a report on environmental impact assessment dated April 24, 2012 does not cover certain types of projects affecting environment, namely projects of sand pumping from river, golf course, land fill, infectious waste disposal, flood way, quarry industry, coke factory, large swine or chicken pasture; it is found that, in some part, a channel for increasing the types of projects in the notice has only one channel through the National Environmental Board, which is not wide enough. Moreover, a capitalist group being lost in interests, who states an objection in certain types of projects in the Notice has used the legal gap to avoid making a report as even if there is violation in not making a report, the penalty cannot be enforced as not stipulated in the laws; (2) the consideration of reports by the board, professional level, lacks clear standards. The laws give an opportunity for the board, professional level, to be able to use discretion considerably, rendering a procedure in consideration to be slow, spend time exceeding the time stipulated by the laws, have unfair discrimination and to be a burden for people. When there is a conflict in opinions between the board, professional level with owners of projects, the laws do not stipulate mechanisms or systems for correcting conflict in different opinions; (3) Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, the board, professional level and pollution control officers do not have a power to prevent or suspend the projects not complied with conditions in the report; and (4) making of report in order to apply for approval to Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning and an application for requesting an approval for building projects to Local Administrative Organization has redundant topics and matters, adding procedures and burdens to people.

Key words: Building Construction; Environmental Impact; Hygiene

* Part of Thesis for the Master Degree of Laws, Department of Public Laws, Sripatum University, Chonburi Campus.

** Graduate Student.

*** Associate Professor, Faculty of Laws, Department of Public Laws, Sripatum University, Chonburi Campus.

บทนำ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ถูกกำหนดขึ้นโดยมีหลักการเพื่อจัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการหนึ่งในการดูแลจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี คือการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) (อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์, 2554) โดยถูกกำหนดในรูปแบบของการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยมีประกาศของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการที่ต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 24 เมษายน 2555 กำหนดโครงการที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไว้ทั้งหมด 35 ประเภท โครงการวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะประเภทโครงการด้านอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งภายหลังจากรายงานฯ ได้ผ่านความเห็นชอบแล้ว เจ้าของโครงการจะต้องมาขออนุญาตดำเนินการตามโครงการต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 จำนวน 5 ประเภทโครงการ ตามบัญชีประกาศฯ ดังนี้ (1) อาคารที่ตั้งริมแม่น้ำ ฝั่งทะเล ทะเลสาบ หรือชายหาด หรือที่อยู่ใกล้หรือในอุทยานแห่งชาติหรืออุทยานประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นบริเวณที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่มีความสูงตั้งแต่ 23 เมตร ขึ้นไป หรือมีพื้นที่รวมกันทุกชั้น หรือชั้นหนึ่งชั้นใดในหลังเดียวกันตั้งแต่ 10,000 ตารางเมตร ขึ้นไป (2) อาคารที่ใช้ในการประกอบธุรกิจค้าปลีกหรือค้าส่ง ที่มีความสูงตั้งแต่ 23 เมตร ขึ้นไปหรือมีพื้นที่รวมกันทุกชั้น หรือชั้นหนึ่งชั้นใดใน

หลังเดียวกันตั้งแต่ 10,000 ตารางเมตร ขึ้นไป (3) อาคารที่ใช้เป็นสำนักงานหรือที่ของเอกชน ที่มีความสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไปหรือมีพื้นที่รวมกันทุกชั้น หรือชั้นหนึ่งชั้นใดในหลังเดียวกันตั้งแต่ 10,000 ตารางเมตร ขึ้นไป (4) อาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ที่มีจำนวนห้องพักตั้งแต่ 80 ห้องขึ้นไป หรือมีพื้นที่ใช้สอยตั้งแต่ 4,000 ตารางเมตร ขึ้นไป (5) โรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรมที่มีจำนวนห้องพักตั้งแต่ 80 ห้องขึ้นไป หรือมีพื้นที่ใช้สอยตั้งแต่ 4,000 ตารางเมตร ขึ้นไป แต่อย่างไรก็ตามมาตรการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ด้านอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว ยังไม่สามารถป้องกันหรือแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาช่องว่างและปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย

ดังนั้นจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการก่อสร้างอาคารที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาการกำหนดประเภทของโครงการโดยใช้ระบบบัญชีประเภทโครงการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการบังคับให้เป็นไปตามเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อศึกษาปัญหาความซ้ำซ้อนในการใช้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร และการวิจัยแบบภาคสนาม ในการวิจัยเชิงเอกสาร ได้ศึกษาจากเอกสารที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวง ส่วนเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้ค้นคว้าจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การวิจัยภาคสนาม ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการกองช่าง ปลัดเทศบาล และข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน 100 คน ข้าราชการสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ คือ (2.1) แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่อปท. แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ (1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) บทบาทของอปท. ในการคุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (3) ประสิทธิภาพด้านกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับของอปท. และ (4) บทบาทอำนาจหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แบบสอบถามของข้าราชการสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ (1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) บทบาทของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการคุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (3) ประสิทธิภาพด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ (4) บทบาทอำนาจหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติงานร่วมกับอปท. (2.2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามและสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและรวบรวมข้อมูลมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและประเด็นปัญหาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กฎกระทรวงนำประเด็นปัญหาทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และหลักการจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อรวบรวมสาเหตุแห่งปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไข

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ปัญหาการกำหนดประเภทโครงการ โดยใช้ระบบบัญชีประเภทโครงการ ตามประกาศฯ กำหนดประเภทโครงการที่ต้องจัดทำรายงานฯ มีเพียง 35 ประเภทโครงการเท่านั้น ส่วนโครงการที่อยู่นอกประกาศฯ ถึงแม้จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก็ตามแต่ก็ไม่ได้ถูกกำหนดให้ทำ EIA ซึ่งโครงการลักษณะนี้มีอีกจำนวนมาก ได้แก่ โครงการผลิตถ่านโค้ก โครงการบ่อฝังกลบขยะ โครงการกำจัดขยะติดเชื้อ โครงการเกี่ยวกับระบบป้องกันน้ำท่วม (Flood Way) สนามกอล์ฟ โครงการดูดทรายจากแม่น้ำ อุตสาหกรรมระเบิดหิน ฟาร์มสุกรหรือฟาร์มไก่ขนาดใหญ่ ทั้งช่องทางเพิ่มประเภทโครงการในประกาศฯ ก็ไม่เปิดกว้างอย่างเพียงพอ ขณะนี้มีเพียงช่องทางเดียวโดยผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือแม้แต่โครงการที่อยู่ในประกาศฯ เองก็ยังมีปัญหาการหลีกเลี่ยงการจัดทำ EIA โดยการดัดแปลงหรือเปลี่ยนวิธีการก่อสร้างโครงการ เช่น การลดจำนวนห้องพักลงเหลือเพียง 79 ห้อง และทำเป็นหลายโครงการ ซึ่งแต่ละโครงการจะมีจำนวนห้องไม่ถึง 80 ห้องและยื่นขออนุญาตก่อสร้างไปที่ละโครงการหรือเป็นโครงการเดียวแต่เจ้าของโครงการยื่นขอ

อนุญาตในครั้งแรกมีจำนวนห้องเพียง 70 กว่าห้อง เมื่อได้รับอนุญาตก่อสร้างอาคารแล้ว ในระหว่างก่อสร้างจะแก้ไขแบบของอาคารให้มีจำนวนห้องมากขึ้น แล้วจึงมายื่นรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เมื่อรายงานผ่านความเห็นชอบแล้วจึงมายื่นขออนุญาตดัดแปลงอาคารต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นอีกครั้ง หรือ เจ้าของโครงการไม่ได้ดำเนินการขออนุญาตก่อสร้างทุกโครงการพร้อม ๆ กัน แต่จะนำโครงการแรกที่ไม่ต้องจัดทำรายงานยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคารไปก่อน และจะนำโครงการที่ต้องจัดทำรายงานไว้เป็นโครงการหลัง (อำนาจ วงศ์บัณฑิต, 2554) นอกจากนี้พบว่า พ.ร.บ. ส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมฯ มิได้มีกลไกเป็นของตนเองที่จะบังคับให้เจ้าของโครงการจัดทำ EIA แต่ได้อาศัยกลไกตามกฎหมายฉบับอื่น ซึ่งตามมาตรา 49 วรรคสอง เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นจะไม่พิจารณาออกใบอนุญาตโครงการจนกว่าจะมีการจัดทำ EIA ดังนั้น หากโครงการใดไม่ต้องการขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นหรือโครงการไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามประกาศฯ กฎหมายฉบับนี้ก็ไม่มีมาตรการบังคับให้เจ้าของโครงการต้องจัดทำ EIA และหากมีการฝ่าฝืนไม่จัดทำ EIA กฎหมายก็ไม่มีบทลงโทษหรือสภาพบังคับใด ๆ (ยุทธศักดิ์ ศิริสินธร, 2556)

2. ปัญหาการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ พบว่าบทบาทสำคัญของคณะกรรมการผู้ชำนาญการเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขในรายงานฯ อยู่ในระดับมาก (4.10) มีขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณารายงานฯ เหมาะสมเป็นไปตามกฎหมายอยู่ในระดับมาก (3.80) ส่วนการกำหนดเงื่อนไขในรายงานฯ มีความเหมาะสมเป็นไปตามกฎหมายอยู่ในระดับมาก (3.80) เมื่อพิจารณาตามมาตรา 49 แห่งพ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ เปิดโอกาสให้คณะกรรมการ

ผู้ชำนาญการสามารถใช้ดุลพินิจอย่างมาก จะเห็นว่าแม้มาตรการที่กำหนดจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายครบถ้วนแล้ว แต่ถ้าคณะกรรมการผู้ชำนาญการเห็นควรเพิ่มเติมมาตรการหรือเงื่อนไขซึ่งอาจเป็นเรื่องการคุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็มีอำนาจสั่งแก้ไขหรือเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ ได้ ส่วนหัวข้อที่มีกฎหมายกำหนดมาตรฐานอยู่แล้ว เช่น ระบบรักษาความปลอดภัยมี พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร หรือจราจรอยู่ในกฎหมายผังเมืองก็ไม่ควรไปปรับแก้ไขเพราะจะเป็นความเห็นมากกว่า ซึ่งตรงตามรายงานวิจัยของปิยะ ตั้งตรง (2553) ว่าการให้คำแนะนำตามความคิดเห็นของคณะกรรมการผู้ชำนาญการในบางครั้งก็เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้การแก้ไขหัวข้อนั้นเป็นไปได้ยาก ในการพิจารณารายงานในบางประเด็นคณะกรรมการไม่มีข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ข้อกำหนดบางข้อไม่ชัดเจนซึ่งในบางข้อเป็นข้อกำหนดของสิ่งแวดล้อมไม่ได้เป็นข้อกำหนด (ปิยะ ตั้งตรง, 2553) ทั้ง พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ ไม่มีมาตราใดที่กำหนดว่า คณะกรรมการผู้ชำนาญการจะใช้ดุลพินิจในการสั่งให้มีการปรับปรุงแก้ไขรายงานได้ไม่เกินกี่ครั้ง (อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์, 2554) จึงทำให้การพิจารณาล่าช้า ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน มีการเลือกปฏิบัติและไม่เป็นธรรม ดังนั้นเมื่อมีการขัดแย้งทางความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการผู้ชำนาญการกับเจ้าของโครงการ กฎหมายไม่ได้กำหนดกลไกหรือระบบแก้ไขข้อขัดแย้งในความคิดเห็นที่แตกต่าง จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา มีสภาควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Council of Environment Quality) ให้สิทธิแก่เจ้าของโครงการหรือประชาชนยื่นอุทธรณ์การตัดสินใจของหน่วยงานสิ่งแวดล้อมได้ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556)

3. ปัญหาการบังคับให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากการวิจัยพบว่า การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสามารถป้องกันและแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก (3.65) เจ้าของโครงการปฏิบัติตามเงื่อนไขในรายงานฯ อยู่ในระดับปานกลาง (3.10) สอดคล้องกับข้อมูลการวิจัยของสัญญา สืบสิงห์ (2549) พบปัญหาการปฏิบัติตามเงื่อนไขในรายงานฯ เช่น ความไม่เข้าใจในการดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้ มาตรการมีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขจำนวนมากซึ่งทำให้ยากต่อการปฏิบัติ ด้วยสำนักงานนโยบายฯ และคณะกรรมการผู้ชำนาญการ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการกำหนดเงื่อนไขและพิจารณาอนุมัติรายงานฯ แต่กลับไม่มีอำนาจในการบังคับให้เป็นไปตามมาตรการหรือเงื่อนไขดังกล่าว ด้วยข้อจำกัดของคณะกรรมการผู้ชำนาญการที่ปฏิบัติหน้าที่ตามวาระ ส่วนสำนักงานนโยบายฯ ถูกจำกัดด้วยงบประมาณและบุคลากร แม้แต่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่มีอำนาจในการสั่งปิด หรือพักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาตหรือสั่งให้หยุดใช้หรือทำประโยชน์ด้วยประการใด ๆ เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 83 แห่งพ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปเพื่อประสานการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเท่านั้น มิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายด้านควบคุมมลพิษโดยตรง (อำนาจ วงศ์บัณฑิต, 2554) เมื่อพิจารณาอำนาจการบังคับใช้กฎหมายกลับให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น (กอบกุล ราชะนาคร, 2550) จึงเกิดปัญหาในการตีความว่า การไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน EIA ในส่วนของมาตรการที่ไม่เกี่ยวข้องกันกับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.

2522 หรือกฎกระทรวงเลย แต่เป็นการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว จะถือว่าเป็นเรื่องอุปสรรคต่าง ๆ ของอาคารมีสภาพหรือมีการใช้ที่อาจกระทบกระเทือนต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 46 ทวิ หรือไม่และหากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในรายงาน เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะสามารถบังคับใช้กฎหมายตามมาตรา 46 ทวิ มาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 จัตวาได้แค่ไหน เพียงใด

4. ปัญหาความซ้ำซ้อนในการใช้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ พบว่า ในการจัดทำรายงานฯ เพื่อขอความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายฯ กับการยื่นคำขออนุญาตก่อสร้างโครงการต่ออปท. มีหัวข้อประเด็นหลัก ๆ ในเรื่องเดียวกันเพียงแตกต่างกันในรายละเอียดของการจัดทำอยู่ที่ว่าวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นมุ่งเน้นในเรื่องใด เช่น ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบระบายน้ำ การจัดการขยะมูลฝอย ระบบไฟฟ้าและพลังงาน ระบบป้องกันอัคคีภัย การจราจร ระยะเวลาเริ่มต้น เป็นต้น จะพบว่าในเรื่องเดียวกันจะต้องผ่านการพิจารณาซ้ำซ้อนจากองค์กรถึงสองหน่วยงานทั้งในองค์กรส่วนกลางและองค์กรส่วนท้องถิ่น ส่วนในการยื่นขออนุมัติ EIA ถ้าไม่ใช่การยื่นในจังหวัดที่เข้าข่ายมีข้อยกเว้น เจ้าของโครงการจะต้องไปยื่นต่อสำนักงานนโยบายฯ ในขณะที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการด้านที่อยู่อาศัยมีเพียงชุดเดียวไม่เพียงพอกับปริมาณงาน ประกอบกับรายงานที่ยื่นกว่าจะผ่านความเห็นชอบใช้เวลาานาน ปรับแก้หลายครั้งส่งผลให้การพิจารณาล่าช้าเกิดการกระจุกตัวเป็นคอขวด ทำให้การก่อสร้างโครงการล่าช้าเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนค่าแรงเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการไม่สามารถก่อสร้างโครงการได้ทันตามสัญญาเกิดการฟ้องร้อง จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่าในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเปิดโอกาสให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นคือ Environmental

Protection Agency ประจำในแต่ละจังหวัด โดยมีผู้เชี่ยวชาญของท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม มีอำนาจในการพิจารณาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศแคนาดา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ The Canadian Environmental Assessment Agency ซึ่งจะกระจายให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมให้อปท. มีอำนาจหน้าที่มากขึ้นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในส่วนที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของอปท. นั้น (วีรวัดณ์ ปภุสโร และ วัฒ ทาบิงกาฬ, 2550) ตามพ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ ไม่ปรากฏว่ามีการนำแนวคิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการจัดทำ EIA แต่อย่างใด เนื่องจากบทบาทของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นจะเข้ามาในส่วนของ การบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น จากการวิจัยพบว่า บทบาทในการคุ้มครองและอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อมของอปท. อยู่ในระดับมาก (4.35) ประชาชนทั่วไปมีบทบาทอยู่ในระดับมาก (3.60) ผู้นำชุมชนมีบทบาทอยู่ในระดับ (3.96) แต่ประชาชนให้ความร่วมมืออยู่ในระดับปานกลาง (3.04) พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นอุปสรรคต่อเจ้าหน้าที่ในการบังคับเจ้าของอาคารให้ปฏิบัติตามอยู่ในระดับมาก (3.96) เจ้าหน้าที่ของอาคารหลีกเลี่ยงกฎหมายอยู่ในระดับมาก (3.67) สามารถแก้ปัญหามลพิษที่เกิดจากอาคารอยู่ในระดับปานกลาง (2.57) บุคลากรในอปท. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (2.88) ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากหน่วยงานมีการฝึกอบรมเพิ่มความรู้ให้บุคลากรอยู่ในระดับน้อย (2.50) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยธัช จันทร์สมุด (2553) ที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้กับบุคลากรในอปท. ด้านการปฏิบัติงานของอปท. ร่วมกับระดับจังหวัด อยู่ในระดับน้อย (2.18) ร่วมกับหน่วยงานภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (2.55) มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานอย่างชัดเจนอยู่ในระดับมาก (3.94) มีอิสระในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.64) แสดงว่าการทำงานแต่ละหน่วยงานเป็นลักษณะต่างคนต่างทำขาดการประสานงานร่วมกันหรือการบูรณาการของหน่วยงาน

สรุป

จากการศึกษาประกาศฯ ที่กำหนดประเภทโครงการต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่า ยังไม่ครอบคลุมถึงโครงการบางประเภทที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนหนึ่งพบว่าช่องทางในการเพิ่มประเภทโครงการในประกาศ มีช่องทางเดียวโดยผ่านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติยังไม่เปิดกว้างเพียงพอ และการคัดค้านจากกลุ่มนายทุนที่เสียผลประโยชน์ ส่วนประเภทโครงการที่อยู่ในประกาศฯ ก็ใช้ช่องว่างของกฎหมายหลีกเลี่ยงการจัดทำรายงานฯ เนื่องจากกฎหมายไม่มีบทลงโทษ

จากการศึกษาปัญหาการพิจารณารายงานฯ ของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ พบว่าการพิจารณาไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน การให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะในบางครั้งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดส่งผลให้การแก้ไขหัวข้อนั้นเป็นไปได้ยาก ข้อกำหนดบางข้อไม่ชัดเจนซึ่งในบางข้อเป็นข้อกำหนดของสิ่งแวดล้อมไม่ได้เป็นข้อกำหนด ทำให้การจัดทำรายงานฯ มีความล่าช้าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด มีการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรม และเมื่อเกิดข้อขัดแย้งหรือความเห็นไม่ตรงกันระหว่างเจ้าของโครงการกับสำนักงานนโยบายฯ หรือคณะกรรมการผู้ชำนาญการกฎหมายไม่มีกระบวนการแก้ไขหรือยุติข้อขัดแย้ง

ภายหลังเมื่อมีการดำเนินโครงการไปแล้ว ปัญหาที่พบคือ เจ้าของโครงการไม่ปฏิบัติตาม มาตรการที่กำหนดไว้ในรายงานฯ ส่วนหนึ่งมาจาก หน่วยงานโดยตรง ได้แก่สำนักงานนโยบายฯ คณะกรรมการผู้ชำนาญการ และเจ้าพนักงาน ควบคุมมลพิษ ไม่มีอำนาจในการบังคับให้เจ้าของ โครงการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ แต่ในรายงาน ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการ บังคับให้เจ้าของโครงการต้องปฏิบัติตาม

การศึกษาความซ้ำซ้อนในการใช้อำนาจ หน้าที่ของหน่วยงานรัฐ พบว่าในการจัดทำ รายงานฯ เพื่อขออนุมัติต่อสำนักงานนโยบายฯ กับการยื่นขออนุญาตก่อสร้างโครงการต่ออปท.มี หัวข้อประเด็นที่ซ้ำซ้อนเป็นการเพิ่มขึ้นตอนและ เป็นภาระแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและประกาศ ที่เกี่ยวข้องเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายและ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ควรเพิ่ม บทบัญญัติให้องค์กรอิสระ (NGO) หรือหน่วยงาน อื่น ๆ ของรัฐ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ องค์กรสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ หรือ ประชาชนมีจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิ ริเริ่มเสนอประเภทโครงการที่จะต้องจัดทำ รายงานฯ หากว่าโครงการดังกล่าวไม่อยู่ในบัญชี ประเภทโครงการแต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อย่างรุนแรง กำหนดบทลงโทษแก่เจ้าของ โครงการที่หลีกเลี่ยงไม่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดโทษปรับ รวมทั้งมาตรการอื่นที่เหมาะสม ควรเพิ่มบท บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินโครงการ

หรือองค์กรอิสระ สามารถยื่นคำขอให้ศาลบังคับ เจ้าของโครงการที่หลีกเลี่ยงกฎหมายไม่จัดทำ รายงานฯ

1.2 ควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงานประเมินผล กระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 24 เมษายน 2555 ข้อ 5 เป็นว่า “โครงการที่ต้องจัดทำรายงานให้ รวมถึงโครงการที่แต่แรกไม่เข้าหลักเกณฑ์แต่ ต่อมามีการขยายขนาดโครงการหรือโครงการที่มี การแบ่งย่อยออกเป็นหลาย ๆ โครงการ แต่เมื่อ พิจารณาจากสภาพของโครงการหรือเจ้าของ โครงการแล้วถือว่าเป็นโครงการเดียวกันก็ต้อง จัดทำรายงานเช่นกัน”

2. ควรมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการ พิจารณานุมัติรายงานฯ และการจัดทำรายงานฯ รวมทั้งเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อลดปัญหา จากความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน

2.1 ควรจัดทำคู่มือมาตรฐานในการ พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม สำหรับคณะกรรมการผู้ชำนาญการ โดยใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการกำหนด ขอบเขตในการพิจารณาแก่คณะกรรมการ ผู้ชำนาญการ ในการพิจารณานุมัติรายงานฯ เพื่อป้องกันมิให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการใช้ ดุลพินิจสั่งแก้ไขเพิ่มเติมรายงานฯ เกินความ จำเป็น และคู่มือการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับเจ้าของโครงการ ให้ เป็นมาตรฐานและแนวทางเดียวกัน

2.2 ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ มีหน้าที่ พิจารณาข้อขัดแย้งระหว่างเจ้าของโครงการหรือ ประชาชนกับหน่วยงานสิ่งแวดล้อม หากไม่พอใจ คำสั่งสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

3. ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในเรื่องอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ มาตรา 83 วรรคสุดท้าย เป็นว่า “เมื่อเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษได้ให้คำแนะนำตาม 83 (1)(2)(3) แล้ว แต่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษเพิกเฉยมิได้ดำเนินการใด ๆ ทางกฎหมาย สามารถสั่งปิดหรือพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตหรือการสั่งให้หยุดใช้หรือทำประโยชน์ด้วยประการใด ๆ เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษ”

4. เห็นควรกระจายอำนาจการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้อปท. เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้มีส่วนได้เสียจากบริเวณใกล้เคียงของโครงการเป็นคนในท้องถิ่นโดยตรง ดังนี้

4.1 เห็นควรโอนย้ายอำนาจหน้าที่ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเฉพาะโครงการประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องมาขออนุญาตก่อสร้างอาคารต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ไปให้หน่วยงานอปท. เป็นผู้พิจารณาอนุมัติ โดยให้เจ้าของโครงการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับขั้นตอนการขออนุญาตก่อสร้างอาคาร เพื่อให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้พิจารณาไปพร้อมกับขั้นตอนการขออนุญาตก่อสร้างไปในขั้นตอนเดียวกัน และต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้กับบุคลากรในองค์กรส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติมด้วย

4.2 เห็นควรจัดทำคู่มือมาตรฐานการพิจารณารายงานแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นเพื่อให้การพิจารณาของท้องถิ่นเป็นไปอย่างถูกต้องในแนวทางเดียวกัน

4.3 ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

ให้ตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่นจากการดำเนินโครงการมีส่วนร่วมทั้งในกระบวนการจัดทำรายงานฯ และการพิจารณารายงานของสำนักงานนโยบายฯ ที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล ราชะนาคร. (2550). *กฎหมายกับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- ชัยธัช จันทรสมุทร. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Journal of Social Sciences*, 5(1), 30-32.
- ปิยะ ตั้งตรง. (2553). *กระบวนการพิจารณาเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการประเภทโรงแรมและสถานที่พักตากอากาศ*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธศักดิ์ ศิริสินธุ์. (2556). *ปัญหาเกี่ยวกับสภาพบังคับทางกฎหมายในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วีรวัฒน์ ปภุสโสโร และ วัฒ ทาบึงกาฬ. (2550). *สิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญแปลงสู่แนวคิดสู่ปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการเพื่อกำหนดเป็นโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิด

ผลกระทบต่อ ชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้าน
คุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ
และสุขภาพ. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2556,
จาก [www.onep. go.th/eia/images/ 6
interes/ Poject/SPS.pdf](http://www.onep.go.th/eia/images/6interes/ Poject/SPS.pdf).

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2554). *กฎหมายเกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2550). *กฎหมายสิ่งแวดล้อม*.
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.